

Ірина Дарманська

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

orcid.org/.....
e-mail: irdar170276@ukr.net
phone: +380 673 707 430

Роль інноваційних технологій у процесах реструктуризації системи формування управлінської компетентності у майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти

Анотація. Автором висвітлено питання формування управлінської компетентності майбутніх керівників навчальних закладів. У статті обґрунтовано зміст освітніх інновацій, що впливають на процеси реструктуризації системи вищої освіти, а саме на процеси формування управлінської компетентності у майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. Автором проаналізовано доцільність запровадження в освітні процеси інноваційних технологій, таких, як: кейс-технологія, веб-квест технологія, технологія проектування освітнього середовища, технологія моделювання, технологія розвитку критичного мислення, тренінгові технології, технологія дослідницького навчання, технологія дистанційного навчання. Обґрунтовано вплив зазначених інноваційних технологій на процеси становлення майбутніх управлінців освітньої сфери. Їх застосування у навчальному процесі дасть змогу сформувати у майбутніх керівників навчальних закладів достатній рівень управлінської компетентності. Впровадження інноваційних технологій вплине на якість надання освітніх послуг.

Ключові слова: реструктуризація, підготовка, управлінська компетентність, інноваційні технології

1. Постановка проблеми у загальному вигляді

Об'єктивна необхідність запровадження освітньої інноваційної діяльності у практику функціонування вишів України зумовлена вимогою часу. Обов'язковість реструктурування системи надання освітніх послуг на законодавчому рівні та запровадження інноваційних освітніх ідей передбачена

Законом України «Про інноваційну діяльність» і Положенням «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності».

Освітні інновації необхідно розглядати з позиції процесної діяльності науково-педагогічних працівників, спрямованої на досягнення позитивного результату. Інноваційна освітня діяльність має реалізовуватися не тільки в межах спеціальності, а й охоплювати освітню політику вишу.

Інноваційну освітню діяльність у формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти ми розуміємо як інноваційний процес, спрямований на створення інноваційного середовища у магістратурі зі спеціальності 073 «Менеджмент» через упровадження інноваційної освітньої системи, структурування змісту освітніх дисциплін, запровадження міждисциплінарної інтеграції, використання інноваційних технологій, використання інноваційних форм, методів, прийомів, засобів із метою досягнення високої результативності формування управлінської компетентності.

Створюючи інноваційне освітнє середовище, науково-педагогічні працівники мають використовувати власну педагогічну майстерність застосування інноваційних технологій, що виступають регуляторами побудови інноваційної освітньої системи за умови професійного застосування навчально-методичного інструментарію.

2. Аналіз останніх публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми

Зміни, що відбулись в освітній сфері за період незалежності України, зумовили необхідність підвищення уваги науковців до дослідження проблем управління освітою, проте предметом дослідження багатьох науковців є загальний менеджмент.

Обґрунтування змісту, виявлення протиріч і недоліків в управлінському циклі України та їх подолання описано в працях Є.С.Березняк, В.І.Бондар, М.М. Дарманського, Л.І. Даниленко, Г.В. Єльнікової, Л.М. Калініна, Ю.А. Конаржевського, В.І. Лугового, В.І. Маслова, В.С. Пікельної, В.О. Сухомлинського, П.В. Худомінського, Ф.І. Хміля, В.В. Шаркунова та інших.

Менеджмент в освіті займає досить вагоме місце, про свідчать праці таких науковців, як: М.О. Бесєдін, О.М. Гірняк, Л.І.Даниленко, В.В. Крижко, О.Є. Кузьмін, Л.М. Карамушка, Ю.А. Конаржевський, П.П. Лазановський, О.І. Мармаза, М.М. Мартиненко, О.Г. Мельник, В.М. Нагаєв, Є.М. Павлютенков, Т.О. Скрипко, В.В. Стадник, Ф.І. Хміль (основи менеджмента); Ю.В. Васильєв, Г.В. Єльнікова, О.І. Мармаза, М.М. Поташнік, Л.І. Федулова, Є.М. Хриков (педагогічне управління та менеджмент); І.Т. Балабанов, В.О. Васи-

ленко, Л.І. Даниленко, І.М. Дичківська, О.І. Мармаза, В.Г. Шматько (інноваційний менеджмент); Г.А. Дмитренко, О.І. Мармаза, В.В. Пастухова, М.Б. Шифрін (стратегічний менеджмент); В.С. Афанасьєв, В.Г. Афанасьєв, В.В. Берега, П.О. Куделя (соціальний менеджмент).

Низка наукових праць присвячена підготовці та становленню майбутніх керівників закладів освіти (на рівні магістра), зокрема це праці таких науковців, як: В.І. Андрєєв (саморозвиток менеджера); О.В. Басва (підготовка магістрів менеджменту); В.Є. Берека (підготовка майбутніх менеджерів освіти); В.І. Бондар (дидактична підготовка керівників шкіл); Л.І. Возняк (психологічна підготовка майбутніх управлінців); О.І. Гірняк (менеджмент у підготовці студентів вищих навчальних закладів); В.В. Давидов (удосконалення методів підготовки керівників); Л.М. Карамушка (психологічні основи управління в системі підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів); Л.М. Кравченко (підготовка менеджера освіти у системі неперервної педагогічної освіти); А.О. Лігоцький (різномірівнева підготовка фахівців); Н.В. Казакова (організація педагогічної практики магістрів); Л.М. Кравченко (наукові основи підготовки менеджерів освіти); Н.Г. Ничкало (неперервна професійна освіта).

Проте комплексний аналіз процесів реструктуризації системи підготовки майбутніх управлінців через впровадження інноваційних технологій ще залишається поза увагою науковців.

3. Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження ролі інноваційних технологій у реструктуризації системи формування управлінської компетентності у майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти.

4. Виклад основного матеріалу

Ми погоджуємося із думкою О.М. Пехоти, що у загальнопедагогічному розумінні педагогічна технологія характеризує цілісний освітній процес, предметна – сукупність методів і засобів для реалізації змісту навчання в межах предмета, локальна – вирішення окремих дидактичних і виховних завдань [Пехота 2001: 24].

Інноваційні технології формування управлінської компетентності ми розуміємо як сукупність технологічних прийомів і методів побудови освітнього процесу, що виступають каталізатором у підготовці майбутніх керівників через їх застосування та створюють умови для покращення засвоєння педагогічної, правової, психологічної, економічної та іншої інформації.

Принципами інноваційних технологій виступають:

– принцип розвитку, що характеризує інноваційні технології як засіб розширення педагогічного та управлінського кругозору слухачів магістратури та спрямовує їх свідомість на пошук і вивчення нових підходів у організації освітнього процесу;

– принцип активності та ініціативності, завдяки яких інноваційні технології сприяють діалогізації, активній емоційній участі у засвоєнні освітньої інформації;

– принцип функціональності, що передбачає перетворення теоретичної інформації через інноваційні технології у практичне самоусвідомлення та засвоєння;

– принцип колегіальності, завдяки якого слухачі магістратури досягають освітніх результатів у взаємоповазі, взаємодопомозі, згуртованості у пошуці відповідей на неоднозначність у прийнятті управлінських рішень;

– принцип стимулювання, завдяки якого інноваційні технології виступають методом впливу на засвоєння освітньої інформації через мотивацію.

Інноваційні технології сприяють організації суб'єкт-об'єктних відносин, де суб'єктами виступають науково-педагогічні працівники, а об'єктами – слухачі магістратури та створюють умови педагогічної (психологічної) взаємодії, що спрямовані на покращення процесу оволодіння інформацією.

Інноваційні педагогічні технології мають охоплювати весь процес навчання та поширюватися на предметне середовище магістратури зі спеціальності 073 «Менеджмент». Упровадження окреслених нами інноваційних технологій має переваги, так як сприяє розвитку комунікативних управлінських навичок, критичного управлінського мислення, навичок згуртування колективу, прийняття адекватних ситуації управлінських рішень, моделювання освітнього процесу, проектування теоретичних знань у практичну управлінську діяльність, глобального (локального) перспективного мислення.

Рівень упровадження інноваційних технологій залежить від: активної позиції вишу у підготовці висококваліфікованих управлінських кадрів; налаштування науково-педагогічних працівників на якісну підготовку майбутніх керівників; рівня підготовленості та професіоналізму науково-педагогічних працівників, що обслуговують спеціальність; рівня згуртованості педагогічного персоналу; наявного створеного психологічного клімату в межах спеціальності; уміння будувати освітній процес у взаємодії.

При організації освітнього процесу з використанням інноваційних технологій необхідно враховувати комплексність і систематичність їх упровадження. Сукупність інноваційних технологій мають професійне спрямування та впроваджуються через самоусвідомлення й самоаналіз власної управлінської діяльності.

Освітні технології наділені такими рисами, як: розробляються на основі методології освіти, педагогічної ідеї; технологічний ланцюг педагогічних дій відбувається відповідно до мети та гарантує високий рівень засвоєння; передбачає взаємопов'язану діяльність; передбачають авторський підхід; передбачають діагностування та моніторинг; глибока психологізація [Mykhailichenko 2016: 31-32].

Серед розмаїття освітніх технологій, запропонованих науковцями, нами виділено інноваційні педагогічні технології, впровадження яких у процес підготовки майбутніх керівників поліпшить якість формування їх управлінської компетентності. До таких технологій ми відносимо: кейс-технологію, ве-квест технологію, технологію проектування освітнього середовища, технологію моделювання, технологію розвитку критичного мислення, тренінгові технології, технологію дослідницького навчання, технологію дистанційного навчання.

Проаналізуємо зміст визначених нами технологій формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти.

Кейс-технологія або технологія аналізу конкретної ситуації започаткована у США (Гарвардський університет) і у перекладі означає «ситуація, справа, випадок». Перевагою зазначеної технології є можливість формування у слухачів магістратури не тільки теоретичних знань із дисциплін (окремих тем), а й формування практичних умінь проблемно-ситуаційного характеру. Кейсами виступають конкретні проблемні ситуації, що потребують аналітичного вивчення та розв'язання. Використання кейс-технології обумовлено існуючими державними (суспільними) вимогами до сучасних керівників закладів загальної середньої освіти, діяльність яких має супроводжуватися не тільки виконавськими, а й активними діями (рішеннями), прийняття яких базується на власній розумовій (аналітичній) діяльності.

Кейси структуруються залежно від обсягу інформації, що подається слухачам магістратури для ознайомлення. Тому вони можуть містити:

– звичайну проблемну ситуацію, що потребує прийняття управлінського рішення, описану у класичному стилі з постановкою питань, що потребують вирішення (кейси не великі за обсягом і сягають до 10 сторінок). Зазначена кейс-технологія актуалізує діяльність слухачів магістратури, мотивуючи їх застосовувати власні знання та досвід у вирішенні проблемної ситуації.

– складну завуальовану проблемну ситуацію, що утворюється через побудову текстового завдання з прямою та опосередкованою насиченістю. Зазначений кейс спонукає слухачів магістратури до активних дій із використанням більш раціональних підходів із загалу представлених (запропонованих). Тому обсяг складного кейсу має сягати від 10 до 50 сторінок. Його

застосування стимулює і розвиває не тільки аналітичне мислення, а й впливає на удосконалення професійної уваги та пам'яті.

– складну інтегровану аналітичну справу, вирішення якої можливе з застосуванням теоретичної інформації, засвоєної слухачем магістратури за період засвоєння освітньої дисципліни або сукупності дисциплін. Зазначений кейс є об'єктом підвищеної складності, обсяг якого може сягати більше 50 сторінок, що дозволяє узагальнити, переосмислити та використати на практиці усі отримані інформаційні потоки.

Упровадження кейс-технологій в освітній процес формування управлінської компетентності слухачів зі спеціальності 073 «Менеджмент» має відбуватися в межах дисциплін професійної підготовки, так як створює умови оволодіння практичними управлінськими навичками. Кейс-технологія згруповує колектив студентів, спрямовує їх дії на роботу у групах, самоорганізацію, співпрацю, формуючи навички співіснування у педагогічному колективі. Кейсів метод передбачає спілкування й дискусії і тому спрямований на формування комунікативних навичок, якими має володіти директор закладу загальної середньої освіти. Наявність модератора (модераторів) у зазначеному процесі можлива при поділі слухачів магістратури на підгрупи. Модератор є те тільки учасником, а й інструктором, організатором і представником підгрупи, що узагальнює думки (пропозиції) кожного та в кінцевому результаті презентує сформовану колективну думку.

Враховуючи те, що інформаційними складниками кейсів можуть бути лише реальні обставини (ситуації), студентом створюється не тільки змодельоване рішення, а й модель власної управлінської поведінки. Сприймаючи думку кожного слухача магістратури, науково-педагогічні працівники виступають координаторами, що направляють на оптимальні, раціональні, гуманні та правові способи вирішення питань освітньо-управлінської діяльності.

Отже, кейс-технологія є інтегрованою системою організації групової (колективної) форми роботи, що передбачає залучення кожного учасника у мисленевий аналітичний процес вирішення проблемних ситуацій практичного реального спрямування.

Однією із функцій керівника закладу загальної середньої освіти є обробка, аналіз і реагування на зовнішню та внутрішню інформацію з використанням Інтернет мережі. Тому при формуванні управлінської компетентності доцільно використовувати веб-квест технологію, за допомогою якої слухачі магістратури набувають навичок інформаційно-комунікаційного спрямування, інформаційно-пошукової та дослідницької діяльності, критичного та аналітичного мислення.

Засновниками веб-квест технології є американські учені Б.Додж і Т. Марч, зміст якої трактується як пошук інформації із використанням Інтернет ресурсів, що розміщена на різних веб-сайтах. Враховуючи те, що тематика веб-

квестів є різносторонньою, зазначена технологія може використовуватися не тільки під час засвоєння дисциплін навчального плану підготовки магістрів, а й при реалізації міждисциплінарної інтеграції. За допомогою веб-квесту відбувається не тільки самоорганізація слухача магістратури, а й формуються навички опрацювання освітньої інформації, створення освітнього середовища з позиції власного бачення проблеми та її вирішення. Тому сферами застосування веб-квест технології можуть виступати освітні та освітньо-управлінські об'єкти правового, соціального, економічного, громадянського, політичного та іншого спрямування.

Види завдань, запропоновані Б. Доджем і Т. Марчем можуть бути адаптованими до різних спеціальностей підготовки майбутніх фахівців, у тому числі менеджменту освіти:

- переказ як відтворення необхідної управлінцю інформації, що має законодавчо-стверджувальне трактування та є джерелом побудови та функціонування освітнього середовища;
- компіляція даних як створення власного бачення існування різних напрямів функціонування закладу загальної середньої освіти на основі аналізу підходів законодавців, педагогів, науковців до окресленої проблеми;
- творча робота як відображення на будь-яких носіях запозиченого та власного досвіду створення умов функціонування освітнього середовища;
- планування (проектування) як створення моделі власної управлінської діяльності на основі практичних підходів до побудови освітнього середовища, а також напрямів удосконалення функціонування структурних одиниць закладу загальної середньої освіти;
- самопізнання як визначення рівня власної управлінської компетентності через аналіз існуючих вимог (законодавчих, суспільних) до посади керівника закладу загальної середньої освіти;
- аналітичне завдання як пошук раціональних підходів до вирішення проблемних питань управління закладом загальної середньої освіти, створення на цій основі власного критичного бачення ситуації;
- головоломка як розв'язання ситуації, що потребує управлінського рішення на основі позицій управлінців-практиків і власної кмітливості, досвіду;
- досягнення консенсусу як зосередження на прийнятті управлінського рішення, сприйнятного у конкретній ситуації та аналіз на цій основі запропонованих підходів;
- оцінка як висловлення власного бачення розв'язання проблеми та критичний аналіз педагогічних і наукових суджень із виокремленого питання;
- розслідування як аналіз підходів до вирішення конфліктних ситуацій у закладі загальної середньої освіти, обґрунтування законних управлінських дій керівника;

- переконання як створення дискусійного процесу на основі опрацьованих інформаційних джерел, доведення власної думки та управлінської позиції;
- наукові дослідження як оформлення тематичних завдань, що стосуються функціонування закладів загальної середньої освіти із опрацюванням інформаційних джерел різних авторів.

До принципів, що знаходяться в основі реалізації веб-квесттехнології у системі формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти нами віднесено наступні: принципи цілеспрямованості (чіткого окреслення завдання), оптимізації управління (виокремлення рамок виконання завдання), компетентності (опрацювання наукових джерел), активності (особистої участі), аналітичного прогнозування (створення власної моделі розв'язання ситуації), контролю (окреслення та створення умов перевірки), інформаційної достатності (використання веб-сайтів), правдивої інформації (аналіз діючих законодавчих документів), повної інформації (представлення різної інформації), комплексності (використання різних видів Інтернет-джерел), інноваційності (винайдення власних підходів), індивідуальної та колективної відповідальності (мотивація до активних виконавських дій), зворотного зв'язку (співпраця із колегами та науково-педагогічними працівниками)

Із метою розвитку особистісної активності слухачів магістратури, їх мислення, творчих здібностей, власного потенціалу, системі формування управлінської компетентності необхідно використовувати технологію проектування. Зазначена технологія стимулює студентів до активних пошукових дій у розв'язанні проблемних для них завдань. Тому проектування доцільно застосовувати при формуванні усіх компетентностей, що утворюють управлінську, а саме через: проектування внутрішнього освітнього середовища, комунікативної взаємодії учасників освітнього процесу, здоров'язберігаючих умов праці та навчання, власного стилю управлінської діяльності, стратегії розвитку закладу освіти, правової та економічної організації праці педагогічних працівників, методичного середовища, інформаційного забезпечення, технічного обслуговування та ін. Тобто технологія проектування має мати місце не тільки при засвоєнні освітніх дисциплін, а й при реалізації міждисциплінарної інтеграції.

Технологію проектування у формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти ми розуміємо як передбачення та планування особистісних управлінських дій через створення покрокової системи забезпечення ефективності досягнення бажаного результату. Так як зазначена технологія має випереджальний характер, її використання дозволяє скоординувати дії слухачів магістратури, виокремити похибки, акцентувати увагу на проблемних питаннях, створити умови раціонального та ефективного прийняття управлінського рішення.

Технологія проектування передбачає створення проекту як технічної демонстрації об'єкта, що досліджується у вигляді постановки завдань, їх структурування, вирішення проблеми, власного бачення результатів.

Педагогічними умовами впровадження проектних технологій у формуванні управлінської компетентності є: створення мотиваційного середовища, чітке окреслення проблемної ситуації, організація взаємодії учасників, налагодження міжособистісного контакту, застосування контрольних функцій.

Технологія проектування супроводжується самостійністю, інноваційністю та індивідуальністю, формуючи дослідницькі, аналітичні, творчі навички.

Відмінною від проектування є технологія моделювання, при використанні якої науково-педагогічні працівники вищу спрямовують діяльність слухачів магістратури у напрям ґрунтового наукового дослідження процесів і явищ функціонування закладів загальної середньої освіти та управлінської діяльності. За допомогою технології моделювання слухачі магістратури створюють об'єкти з їх якісною характеристикою, досліджуючи взаємозв'язки елементів і поетапність упровадження. Зазначений процес дозволяє сформулювати у них бачення управлінської та освітньо-функціональної ситуації, знаходячи раціональні виходи вирішення питань.

Створюючи модель, слухачі магістратури використовують не тільки власні знання і досвід, а й розвивають світогляд, аналізуючи підходи до визначеної проблеми, що обґрунтовані педагогами та науковцями сучасності. Перевагою технології моделювання є бачення проблеми, об'єкта в цілому, узагальненому та системному вигляді із залученням суб'єктів освітнього процесу. Такий підхід до формування управлінської компетентності дозволить ретельно проаналізувати власне місце в управлінському циклі та напрями функціонування структурних одиниць закладу загальної середньої освіти.

Технологія моделювання дозволяє також дослідити процеси упровадження теоретичної інформації у практику функціонування школи. Моделювання дозволяє розкрити індивідуальність слухача магістратури, неординарність його мислення.

Упровадження технології моделювання може мати місце при засвоєнні будь-якої освітньої дисципліни практичного (фахового) спрямування. Зазначений процес відбувається через: вибір і усвідомлення проблеми, окреслення завдань, визначення кола учасників, побудову самої моделі, виокремлення стратегії, пошук взаємообумовлених зв'язків, аналіз раціональних підходів до вирішення проблеми, перевірка ефективності запропонованих підходів, презентаційне представлення моделі, її захист.

Моделювання дозволяє залучити різну кількість слухачів магістратури, окресливши роль кожного, що може призвести як до прийняття єдиного рішення, так і створення «ситуації суперечностей», що потребує існування факту доведеності істини кожним із учасників.

Галузі використання моделей дозволяють охопити різні аспекти формування управлінської компетентності:

- навчальні спрямовані на дослідження явищ і процесів функціонування сфери освіти, прийняття управлінських рішень та формування загальногалузевої, економічної, правової, предметно-методичної, навчальної, інформаційної, технічної компетентностей;

- дослідницькі дозволяють простежити динаміку покращення функціонування об'єкта з виокремленням проблем, позитивних і негативних впливів, формуючи компетентності продуктивної діяльності, загальногалузеву, економічну, діагностичну, інформаційну, технічну;

- ігрові, спрямовані на приближення теорії до практики через створення реально існуючих ситуацій, що потребують чіткого та раціонального управлінського рішення.

При формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти доцільно використовувати динамічне моделювання, що спрямовується не тільки на дослідження явища або процесу, а й на прогнозування із виокремленням доцільних у конкретній ситуації підходів.

Таким чином, якісне моделювання дозволить сформувати у слухачів магістратури уміння уникнення та мінімізації недоречностей, похибок і ризиків у прийнятті управлінських рішень.

Технологія розвитку критичного мислення у формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти створює умови для розвитку індивідуального суб'єктивного бачення освітньої ситуації, що потребує управлінського рішення.

Необхідність упровадження технології розвитку критичного мислення обумовлена її ієрархією. Так, розглянемо рівні мислення, представлені Вікіпедією та адаптуємо їх до управлінської компетентності:

- операційний рівень, сформованість якого дозволяє застосовувати теоретичні знання на практиці, демонструючи власний інтелектуальний рівень володіння освітньою інформацією, що дозволяє вирішувати проблеми економічного, правового, методичного, технічного та іншого управлінського спрямування;

- предметний рівень, сформованість якого допомагає проаналізувати конкретну ситуацію, що виникла в закладі загальної середньої освіти та прийняти управлінське рішення, що не суперечить чинному законодавству, не порушує права учасників освітнього процесу, спрямовує дії учасників у нормативне русло, задовольняє інтереси сторін;

- рефлексивний рівень, сформованість якого є поштовхом у самоствердженні як сучасного досвідченого керівника, так як допомагає само усвідомити необхідність і невід'ємність критичного мислення дії слухача магістра-

тури на оволодіння управлінською, освітньою інформацією та формування власної управлінської компетентності;

– особистісний рівень, сформованість якого спонукає до постійного (упродовж професійної кар'єри та виконання управлінських обов'язків) самоствердження, самоосвіти, самоудосконалення, а в подальшому – професійної управлінської самоорганізації у прийнятті рішень, вирішенні конфліктів або ситуацій;

– комунікативний рівень, сформованість якого дозволяє усвідомити необхідність розвитку власної комунікабельності, що в подальшому вплине на уміння організувати взаємодію учасників освітнього процесу, встановлення правил співпраці та співробітництва в середині закладу освіти, уміння представляти та захищати інтереси педагогічних працівників, інших осіб.

Тому розвиток критичного мислення, як невід'ємна складова формування управлінської компетентності, має мати місце при засвоєнні усіх освітніх дисциплін навчального плану підготовки магістрів зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Ми погоджуємось із думкою О.І. Пометін щодо особливостей освітнього процесу, побудованого на засадах критичного мислення: наявність завдань, що потребують мислення вищого рівня; освітній процес у формі дослідження через інтерактивну взаємодію; вироблення власних суджень; оцінювання результатів із використанням зворотного зв'язку; оперування доводами та формулювання умовиводів; вмотивованість до обговорення проблем [Пометін 2008: 8-9]. Разом із цим у системі формування управлінської компетентності до особливостей освітнього процесу з використанням технології розвитку критичного мислення доцільно віднести: формулювання завдань, що потребують аналізу та оцінювання освітньої проблеми (ситуації); створення проблеми, що потребує управлінського рішення; організувати активну комунікативну співпрацю між слухачами магістратури; використання педагогічних прийомів; стимулювання до вирішення проблеми з обґрунтуванням і доказовістю власних поетапних дій.

Технологія розвитку критичного мислення дозволяє побудувати освітній процес через взаємодію науково-педагогічних працівників і слухачів магістратури, що побудована на сприйнятті інформації, заслуховуванні думки (позиції) інших осіб, співставленні інформаційних потоків, їх аналізі, виробленні власної позиції, її доведеності та обґрунтованості, захисті особистісних суджень. Зазначена технологія розвиває не тільки самокритичність, а й формує навички самокорекції та сприйняття сторонньої інформації, що є найбільш сприйнятною й доцільною в конкретній ситуації.

Реалізація технології розвитку критичного мислення відбувається не тільки у відкритій співпраці та взаємодії, а й при створенні власного інтелектуального наукового об'єкта, що потребує дослідження, аналізу, власних

суджень, сформульованих умотивованих висновків. Такими об'єктами можуть виступати реферативні повідомлення, тези, статті, доповіді, дипломні дослідження.

Отже, технологія розвитку критичного мислення сприяє формуванню управлінської компетентності через сформованість: комунікативної компетентності (оцінка позицій співрозмовників, обґрунтованість презентації закладу); компетентності саморозвитку (формування особистісних суджень, самокритичність, сприйняття та аналіз суб'єктивних думок); компетентності продуктивної діяльності (повнота, значущість, перспективність, виправданість перспективних і поточних стратегічних планів); конфліктологічної компетентності (оцінка конфліктної ситуації, чесність у вирішенні конфлікту); загальногалузевої компетентності (вибір ефективних форм і технологій управління); економічної компетентності (критичного зваженого ставлення до додаткових виплат з фонду оплати праці); правової компетентності (формування змісту локальних документів, аналіз ситуацій, що потребують правового врегулювання); предметно-методичної компетентності (аналіз діяльності педагогічних працівників); діагностичної компетентності (врахування у подальшій роботі похибок, недоліків, недоречностей, їх усунення); навчальної компетентності (аналіз навчального забезпечення дисципліни); інформаційної компетентності (виокремлення важливої інформації, її аналіз, розмежування хибних і раціональних (корисних) ідей).

Дієвою формою впливу на формування управлінської компетентності є застосування тренінгових технологій, що спонукають до активних дій у суб'єкт-об'єктній взаємодії, так як охоплюють групу слухачів магістратури, створюючи умови для активізації міжособистісної рефлексії.

Тренінгові технології за умови охоплення невеликої групи слухачів магістратури спонукають до організації особистісно орієнтованого навчання та сприяють особистісному розвитку, налагодженню взаємодовіри та взаємодопомоги, взаємообміну інформацією, формуванню навичок практичної взаємодії, виокремлення спільної думки, захисту та презентації власної позиції, тобто при використанні тренінгових технологій відбувається обговорення інформаційних потоків, що мають теоретичне значення із їх адаптацією до практичної управлінської діяльності.

Виконуючи освітньо-розвивальну функцію, тренінги сприяють оволодінню новою освітньою (управлінською) інформацією, розвивають комунікативні управлінські навички, сприяють самовираженню та самостверженості особистості, формуванню лідерських якостей, навичок оцінювання ситуацій та прийняття управлінських рішень. Погоджуємося із Л. Лук'яною, що «тренінг можна розглядати як певне інформаційно-предметне оточення, яке використовують для цілеспрямованого впливу – тренування людини засобами відповідних процедур, яка, занурюючись у тренінг

гів часопростір, стає одночасно його органічною складовою – об'єктом або суб'єктом» [Лук'янова 2013: 15].

Принципами забезпечення ефективності тренінгових технологій на нашу думку є: цілеспрямованість (при формулюванні тренінгових завдань науково-педагогічні працівники мають акцентувати увагу слухачів магістратури на досягнення бажаних результатів); перспективності (зміст тренінгу має задовольняти освітні інтереси слухачів магістратури, а в подальшому мати значимість в управлінській діяльності); функціональної структуризації (при організації тренінгу модератором мають бути чітко розподілені обов'язки між його учасниками); зовнішнього доповнення (найбільш тривалі тренінги за часом мають спонукати слухачів магістратури до самостійного оволодіння зовнішньою інформацією, що дасть можливість більш ретельно підготуватися до тренінгу); випереджаючого розвитку теорії щодо практики (теоретичний матеріал тренінгу має співвідноситись із практичною управлінською діяльністю); необхідного розмаїття (зміст тренінгового заняття має передбачати різні форми роботи зі слухачами магістратури); демократії (створення модератором умов для вільного висловлення думок учасниками тренінгу); гідності (учасники тренінгу не повинні порушувати прав інших учасників); доброзичливості (перебіг тренінгу має здійснюватися на засадах створеної доброзичливої атмосфери); компетентності (зміст тренінгу має спрямовуватися на формування управлінської компетентності, а також модератор має бути компетентним як у організаційних, так і змістових складових тренінгу); універсальності (хід тренінгу має суттєво відрізнятись від традиційного навчання); аналітичності (змістові поняття тренінгу мають обговорюватися між його учасниками, включаючи обмірковування та доведення власної позиції); ініціативності (учасники тренінгу можуть виступати ініціаторами доповнень у хід його перебігу); контролю (на модератора покладаються як організаційні, так і подальші виконавські функції); інформаційного зв'язку (робота під час тренінгу передбачає взаємозв'язок і обмін інформацією); системності (тренінгові заняття мають носити системний характер, охоплюючи практичні фахові дисципліни навчального плану); ефективності (зміст і результати тренінгу мають бути корисними для слухачів магістратури та впливати на рівень сформованості управлінської компетентності).

Враховуючи зазначені вище принципи при формуванні управлінської компетентності у слухачів другого (магістерського) рівня вищої освіти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії було проведено ділові ігрові тренінги (ігри-імітації, ігри-змагання), що передбачали відображення взаємозв'язку теорії з практикою в питаннях, які потребують управлінських рішень (наприклад, тренінг «Конфлікт і управлінське рішення», «Знайди правовий вихід із ситуації», «Директор і діловодство»). Також проведено тренінги, що спрямовані на формування особистісних якостей слухачів ма-

гістратури, професійного управлінського зростання (наприклад, «Я – сучасний керівник – лідер змін», «Вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на стилі керівництва»).

Отже, тренінги є засобом впливу на свідомість і підсвідомість слухачів магістратури у формуванні управлінської компетентності через засвоєння нової інформації, підвищення власної самооцінки, приближення теоретичного матеріалу до практичної управлінської діяльності.

Навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти передбачає наявність диплому бакалавра (спеціаліста). Тому слухачами магістратури є дорослі, іноді професійно досвідчені фахівці, по відношенню до яких мають застосовуватися технології, що провокують до активної самостійної діяльності. Такими технологіями є: технологія дослідницького навчання та технологія дистанційного навчання. Зазначені технології тісно взаємопов'язані, так як спрямовують освітню діяльність слухачів магістратури на самостійне засвоєння нових інформаційних потоків.

Обов'язковість технології дослідницького навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти підтверджується наявною кількістю годин самостійної роботи, передбачених навчальним планом по відношенню до кожної освітньої дисципліни. Наприклад, «Правові аспекти управління навчальним закладом» – 60 годин; «Організація навчального процесу» – 77 годин; «Іноземна мова» – 90 годин; «Основи конфліктології» – 75 годин. Тому слухачі магістратури є активними учасниками самостійної дослідницької діяльності задля самоорганізації власних наукових (предметних) пошуків і самостійного формування власної управлінської компетентності.

Ми погоджуємось із сформульованою В.Ю. Стрельниковим та І.Г. Брітченко метою технології дослідницького навчання: «по-перше, допомогти студенту усвідомити проблемність запропонованих завдань (зробити проблемність наочною), по-друге, вирішення проблемних ситуацій зробити значимим для нього, по-третє, навчити його бачити й аналізувати проблемні ситуації, виділяти проблеми і завдання» [Стрельников 2013: 111-112].

Отже, за допомогою технології дослідницького навчання у слухачів магістратури формується власна дослідницько-пошукова поведінка, освітня активність, самостійність, мислення, аналітичні здібності; за умови досягнення результатів дослідницького пошуку підвищується самооцінка; формуються управлінські навички досягнення цілей; засвоюються інформаційні потоки теоретичного та практичного спрямування.

При формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти необхідно також використовувати елементи технології дистанційного навчання, особливо при підготовці слухачів магістратури заочної форми навчання. За допомогою інтерактивної взаємодії науково-педагогічні працівники мають можливість збільшити обсяги

освітнього навантаження студентів, визначаючи завдання для самостійного опрацювання із подальшою їх перевіркою.

Реалізація технології дистанційного навчання неможлива без технології дослідницького навчання, так як зосереджена на самостійних пошуково-дослідницьких здібностях, потребах, інтересах слухачів магістратури.

5. Висновки

Таким чином, інноваційні технології у взаємозв'язку і системності є засобами, способами, методами впливу на підвищення рівня управлінської компетентності. Саме тому запровадження технологій, таких як: кейс-, веб-, проектні, моделюючі, розвитку критичного мислення, тренінгові, дослідницькі, дистанційного навчання дозволить створити взаємообумовлений зв'язок між науково-педагогічними працівниками та слухачами магістратури, що вплине на якість надання освітніх послуг у формуванні управлінської компетентності.

Література

- Lukianova L.B., Anishchenko O.V., Banit O.V., N.I. Doroshenko, Zinchenko S.V., 2013, *Suchasnitekhnolohii osvity doroslykh: posibnyk*, Kirovohrad: Imeks-LTD.
- Mykhailichenko M.V., Rudyk Ya.M., 2016, *Osvitnitekhnolohii: navchalnyy posibnyk*, Kyiv: TsP «KOMPRYNТ».
- Piekhota O.M. (red.), 2001, *Osvitnitekhnolohii: navchalno-metodychnyy posibnyk*, Kyiv: A.S.K.
- Pometun O.I. (red.), Krouford A., Makinster D., Metiuz S., Saul V.; 2008, *Tekhnolohii rozvytku krytychnohomy slennia uchniv*, Kyiv: Pleiady.
- Strelnikov V.Iu., Britchenko I.H., 2013, *Suchasnitekhnolohii u navchanni avyshchih shkoli: modulnyy posibnyk dlia slukhachiv avtorskykh kursiv pidvyshchenni kvalifikatsii vykladachiv MIPK-PUET*, Poltava: PUET.

The Role of Innovative Technologies in the Processes of Restructuring the System of Forming Managerial Competence of the Future Managers of Institutions of General Secondary Education

Abstract. The author clears up the question of forming managerial competence of the future managers of educational establishments. The article substantiates the content of educational innovations that influence the processes of restructuring the system of higher education, namely, the processes of forming the managerial competence of the future managers of institutions of general secondary education. The author analyzed the feasibility of introducing innovative technologies into the educational processes such as: case technology, web-quest technology, technology of projecting educational environment, technology of modeling, technology of development of critical thinking, training technologies, technology of research training, and technology of distance learning. The influence of

the mentioned innovative technologies on the processes of formation of the future managers of the educational sphere has been substantiated. Their implementation in the educational process allows forming sufficient level of managerial competence of the future managers of educational establishments. The introduction of innovative technologies will affect the quality of educational services.

Keywords: restructuring, preparation, managerial competence, innovative technologies